

TEIN4citizens - Włączenie społeczeństwa obywatelskiego we współpracę transgraniczną regionów na rzecz przyszłości Europy

Co oznacza bycie obywatelem Unii Europejskiej?

Prawa człowieka, prawa obywatelskie, przywileje i obowiązki

Które z praw człowieka i praw obywatelskich posiadam jako mieszkaniec Unii Europejskiej? Które instytucje i instrumenty europejskie je chronią? Jaką rolę w tym kontekście powinna odgrywać w przyszłości Unia Europejska? Powyższe kwestie były przedmiotem dyskusji przedstawicieli organizacji społeczeństwa obywatelskiego, uniwersytetów, obywateli oraz reprezentantów samorządów i instytucji publicznych podczas konferencji, która odbyła się 11 marca 2019 roku w Belfaście (Irlandia Północna). Uczestnicy zdarzenia z pogranicza irlandzko-północno-irlandzkiego oraz innych europejskich regionów granicznych dzielili się swoimi poglądami, obawami i propozycjami dotyczącymi przyszłości Europy, biorąc pod uwagę obecną sytuację związaną z Brexitem.

Odnosnie do kontekstu historycznego związanego z konfliktem w Irlandii Północnej, który zakończył się w 1998 roku podpisaniem Porozumienia Wielkopiątkowego, przypisali oni wielką rolę Unii Europejskiej, która polegała na wspieraniu procesu pokojowego w Irlandii. Wielu uczestników konferencji wyraziło swoje obawy i zaniepokojenie tym, w jaki sposób prawa człowieka i prawa obywatelskie mieszkańców pogranicza irlandzko-północno-Irlandzkiego - będących lub nie będących obywatelami Unii Europejskiej - będą chronione w przyszłości.

1. Ochrona praw obywateli Unii Europejskiej w przyszłej Europie

Uczestnicy konferencji stwierdzili, że nie wyobrażają sobie przyszłej Europy bez respektowania praw człowieka i praw obywatelskich wszystkich mieszkańców Wspólnoty. Z jednej strony Unia Europejska i związane z nią podmioty odgrywają kluczową rolę w przestrzeganiu tych praw. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej - interpretujący Europejską Konwencję Praw Człowieka¹ - i inne instytucje europejskie (jak chociażby Parlament Europejski) są **ważnymi gwarantami ochrony praw człowieka i praw obywatelskich, wzmacniającymi europejskie wartości i budowanie pokoju w Irlandii oraz w innych europejskich regionach granicznych dotkniętych konfliktami**. Z drugiej strony Europejska Konwencja Praw Człowieka², jak również Europejska Karta Praw Społecznych³ opracowana przez Radę Europy są przydatnymi narzędziami w tej materii. Dlatego też rola Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w zakresie wydawania orzeczeń dotyczących naruszeń praw człowieka i praw obywatelskich określonych w Europejskiej Konwencji

„Istnieje potrzeba stosowania jednakowych praw pokojowych”

¹ Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf

² Europejska Konwencja Praw Człowieka: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf

³ Europejska Karta Społeczna: <https://rm.coe.int/168006b642>

Praw Człowieka jest integralną częścią wizji przyszłej Europy przedstawionej przez uczestników zdarzenia. Niemniej jednak uczestnicy konferencji podkreślili potrzebę, aby **instytucje Unii Europejskiej przyjrzały się uważnie wdrażanym przez nie dyrektywom i prawom na tym gruncie.**

Na poziomie lokalnym prawo do swobodnego przemieszczania się jest ważną wartością wpływającą na codzienne życie ludzi. Z punktu widzenia obywateli mieszkających na pograniczu irlandzkim–północno-irlandzkim jest to o tyle ważne, że przyczynia się do zachowania prawa do pracy, studiowania i życia w innym kraju Unii Europejskiej.

Olbrzymi wpływ na rozwój pogranicza irlandzkiego miały ponadto **programy finansowania unijnego**, w związku z czym wielu uczestników konferencji uznało je za kluczowy element przyszłej Europy. **Europejskie programy PEACE i ich podstawowe wartości przyniosły niebagatelne efekty dla budowania procesu pokojowego** w Irlandii. Dlatego też Unia Europejska powinna kontynuować w przyszłości tego typu wsparcie finansowe. Niemniej jednak, aby zagwarantować ochronę praw obywatelskich, propozycja programu PEACE PLUS musi uwzględniać szczególne wsparcie dla podejścia opartego na prawach człowieka, które prowadzi do budowania pokoju. **Stowarzyszenia odpowiedzialne za ochronę praw człowieka i praw obywatelskich w wymiarze lokalnym uznały, że mają one do odegrania bardzo ważną rolę w kontekście czuwania nad wdrożeniem instrumentów Unii Europejskiej oraz legislacji do podejścia opartego na prawach człowieka** zarówno w sferze gospodarczej, jak i społecznej.

2. Zidentyfikowane przeszkody

Kiedy rozmawiano na temat ochrony praw człowieka i praw obywatelskich na poziomie europejskim jedną ze zidentyfikowanych przeszkód była **słaba widoczność Unii Europejskiej i jej organizacji**. Większość ludzi nie rozumie instrumentów i instytucji wspólnotowych, ponieważ nie wie, że Unia chroni prawa człowieka i prawa obywatelskie swoich mieszkańców.

Jeżeli chodzi o przyszłość Europy w ujęciu lokalnym, to nacisk położony jest na **negocjacje dotyczące**

„Nasze ramy prawa uwzględniają regulacje Unii Europejskiej”

Brexitu, które stanowią przeszkodę i - w zależności od ich rezultatu - są potencjalnym zagrożeniem dla kontynuacji współpracy transgranicznej, integracji i procesu pokojowego. W związku z powyższym dyskusja skupiła się w głównej mierze na zadawaniu

pytań o to, jak ochronić dotychczasowe osiągnięcia, które przyniosła Unia Europejska i proces pokojowy. Uczestnicy konferencji zdefiniowali również Brexit jako zagrożenie dla implementacji swoich praw jako obywateli Wspólnoty, zwłaszcza w odniesieniu do swobodnego przemieszczania się, dostępu do opieki zdrowotnej i świadczeń socjalnych, praw pracowniczych (między innymi w kontekście pracowników transgranicznych). Ponadto ich zdaniem **zapisy zawarte w Porozumieniu Wielkopiątkowym nastawione są na ryzyko** w sytuacji, w której Unia Europejska nie będzie w stanie być dłużej gwarantem ram prawnych. Uczestnicy wyrazili także swój niepokój dotyczący tego, że **Wielka Brytania nie podpisała Europejskiej Karty Praw Społecznych**, która była stosowana w Irlandii w celu efektywnej ochrony praw ludzi.

3. Pomysły i propozycje dla przyszłej Europy

Institucje Unii Europejskiej powinny stać się bardziej przyjazne dla ludzi. Europosłowie powinni docierać do obywateli (być bardziej widoczni) i informować ich o swoich planach. Potrzebna jest poprawa (wzrost) komunikacji, być może z wykorzystaniem większej liczby partycypacyjnych i innowacyjnych form dotarcia do społeczności, np. dyskusje panelowe. Aby dotrzeć do większej liczby obywateli Komisja Europejska, Parlament Europejski i Rada Europy powinny włączyć do polityki większą liczbę kobiet. Ogólnie rzecz biorąc, **powinno się wzmocnić wzajemne powiązania pomiędzy parlamentami oraz pozostałymi grupami.**

Uczestnicy konferencji wyrazili swoje obawy dotyczące polityki zagranicznej Unii Europejskiej. **Koncepcja oparta na prawie „europejskich wartości” powinna być odzwierciedlona w polityce zagranicznej Wspólnoty.** Obecne praktyki w zakresie prowadzenia polityki europejskiej na zewnętrznych granicach Unii wykluczają ludzi pod tym kątem.

Na pograniczu irlandzko–północno-irlandzkim **Unia Europejska powinna kontynuować wsparcie procesu pokojowego np. poprzez zagwarantowanie podtrzymania postanowień Porozumień Wielkopiątkowych.** Niektórzy uczestnicy stwierdzili również, że trudno będzie kontynuować proces pokojowy i proces pojednania w sytuacji, kiedy Irlandia będzie poza Unią Europejską, a tym samym poza regulacjami związanymi z jej wartościami i pokojem. Wspólnota powinna nadal podtrzymać regulacje i wywierać presję na ochronę obywateli Unii Europejskiej pozostających w państwach, które do niej należą lub nie.

„Ludzie postrzegają prawa poprzez problemy, np. bezdomność. Potrzebujemy narzędzia, które może pytać o zmianę, przynosić ją i mierzyć”

Załącznik: Program konferencji - Belfast, 11 marca 2019

9:30	Przywitanie i wprowadzenie Ruth Taillon, Dyrektor, Centre for Cross Border Studies
9:45	Otwarcie konferencji Les Allamby, Główny Komisarz, Northern Ireland Human Rights Commission
10:00	Perspektywa europejska na temat obywatelstwa europejskiego Frédérique Berrod, Profesor prawa publicznego, Université de Strasbourg
10:20	Dr Hynek Böhm, Technická univerzita v Liberci
10:40	Perspektywa irlandzka na temat obywatelstwa europejskiego Eilis Barry, CEO, FLAC
11:00	Daniel Holder, Zastępca Dyrektora, CAJ
11:20	PRZERWA
11:40	Studium przypadku Emma De Souza, Rights & Justice Collective NI
12:00	DYSKUSJA W MAŁYCH GRUPACH
13:00	OBIAD
14:00	Projekty wykorzystujące instrumenty europejskie i prawo w ujęciu lokalnym Seán Brady, Participation & Practice of Rights Annemarie O’Kane, Border People Dr Claire McCann, Human Rights Consortium
14:40	W jaki sposób prawa człowieka ukształtowały europejskie wartości i zbudowały pokój w Irlandii i innych skonfliktowanych regionach europejskich Duncan Morrow, Ulster University
15:10	Projekty na rzecz budowania praw człowieka finansowane z funduszy europejskich Michael Culbert, Building Positive Relations Brid McKewon, Crossing Borders Braking Boundaries Mirjam Bader, Politics Plus - The Next Chapter
15:40	DYSKUSJA W MAŁYCH GRUPACH
16:30	ZAKOŃCZENIE

Więcej informacji:

<http://crossborder.ie/mean-eu-citizen-human-rights-civic-rights-entitlements-obligations/>

<http://www.transfrontier.eu/tein4citizens/>

 @TEIN4Citizens